

Asia: VN/1393/2020

Työryhmän mietintö lähestymiskiellon tehostamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lähisuhdeväkivallan riskinarviointi

Rikosseuraamuslaitos pitää esiin nostettuja teemoja riskinarvioinnista ja rikoksen uhrin avun tarpeen kartoittamisesta tärkeänä.

2. Lähestymiskiellon määräämisen edellytykset

Ei kommentoitavaa tältä osin.

3. Väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen viran puolesta

Rikosseuraamuslaitos kannattaa tältä osin esitettyä.

4. Turvallisuutta parantavat toimenpiteet lähestymiskiellon määräämisen yhteydessä

Rikosseuraamuslaitos kannattaa esitettyä tältä osin.

5. Väkivallan uhrien ja tekijöiden ohjaaminen palveluihin

Rikosseuraamuslaitos pitää tukipalveluihin ohjaamista ja poikkihallinnollista yhteistyötä kannatettavana. Nykytilanteessa etenkin uhrin osalta tilanne on usein se, että uhri jää ns. väliinputoajaksi tukipalveluiden piiriin pääsemisen osalta, sillä vastuuta hänen tukipalveluihin ohjaamisestaan ei ole ollut selkeästi määritelty. Ohjausprosessit ovat tärkeä osa uhrin lisäksi myös tekijöiden palveluihin ohjaamista.

6. Oikeudellinen apu

Rikosseuraamuslaitos kannattaa esitettyä tältä osin.

7. Oikeudenkäyntimaksu

Rikosseuraamuslaitos kannattaa esitettyä tältä osin.

8. Lasten asema

Rikosseuraamuslaitos kannattaa esitettyä tältä osin.

9. Lähestymiskiellon valvonta

Työryhmän mietinnössä esitetään uutena keinona hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön suojelemiseksi sähköisesti valvotun lähestymiskiellon käyttöön ottamista. Sähköisesti valvotun lähestymiskiellon teknisestä valvonnasta vastaisi Rikosseuraamuslaitos.

Rikosseuraamuslaitoksen suorittamaa sähköistä valvontaa käytetään nykyään pääasiassa rikosseuraamusten valvonnassa, kuten mm. valvontarangaistusten, valvottujen koevapauksien sekä vankilasta poistumiseen myönnettyjen lupien valvonnassa. Lisäksi tutkintavankeuden vaihtoehtona on vuodesta 2019 lähtien ollut sähköisesti valvottavat pakkokeinot, tehostettu matkustuskielto ja tutkinta-aresti. Lähestymiskiellon sähköinen valvonta laajentaisi näin ollen Rikosseuraamuslaitoksen asiakaskuntaa myös muihin kuin rikoksesta tuomittuihin ja rikoksesta epäiltyihin. Vaikka mietinnössä nyt esitetyt tehtävät sisällöltään vastaavat pitkälti jo nykyisiä Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviä, on muutos periaatteellisella tasolla oleellinen.

Rikosseuraamuslaitos pitää tarkoituksenmukaisena olemassa olevien valvontatekniikoiden ja asiantuntemuksen hyödyntämistä. Kuten todettua, poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen välinen viranomaisyhteistyön malli on jo nykyään käytössä tehostetun matkustuskiellon valvonnassa. Tärkeää on, että menettelytavat eri viranomaisten välillä saadaan valtakunnallisesti selkeiksi. Tältä osin yhteistyöprosesseissa lienee vielä hiomisen varaa. Esimerkiksi Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimistosta on esittänyt huomiona sen, että tehostettujen matkustuskieltojen kohdalla valvontalaitteiden asennusajankohdat eivät ole kaikilta osin tarkoituksenmukaiset ja valvotun lähestymiskiellon kohdalla laitteiden asennusajankohdassa olisikin hyvä olla enemmän joustoa, jotta tukipartion ei tarvitsisi saapua esimerkiksi suoraan oikeuden istuntoon asentamista varten.

On lisäksi hyvä huomioida se, että vaikka valvontalaitteiden asentaminen on tarkoituksenmukaisinta osoittaa tukipartion tehtäväksi, myös muissa Rikosseuraamuslaitoksen yksiköissä on tarvittavaa osaamista valvontalaitteiden asentamiseen.

10. Lähestymiskiellon rikkominen

Yleisellä tasolla Rikosseuraamuslaitos toteaa, että valvottavan velvollisuuksien tarkka sääntelemine ja mahdollisten ongelmatilanteiden ennakointi on tärkeää. Lähestymiskiellon sähköinen valvonta edellyttäisi kieltoon määrätyn myötävaikutusta ja kieltoon määrätyle säädetäisiin laissa velvollisuus käsitellä huolellisesti valvontavälineitä ja noudattaa niiden käytöstä annettuja ohjeita. Mietinnön mukaan sähköiseen valvontaan liittyvien velvollisuuksien rikkominen tulisi säätää rangaistavaksi, jotta sähköinen valvonta voitaisiin toteuttaa ja valvonnalla tosiasiallisesti lisätä kiellolla suojattavan turvallisuutta. Lähestymiskiellon rikkomista koskevaa rikoslain 16 luvun 9 a §:n säännöstä olisi mietinnön mukaan täydennettävä siten, että lähestymiskiellon rikkomisesta tuomittaisiin myös kieltoon määrätty, joka rikkoisi teknisesti valvottua lähestymiskieltoa koskevassa ratkaisussa määrättyjä velvollisuuksiaan estääkseen teknisen valvonnan suorittamisen.

Tähän liittyen mietinnössä todetaan, että ehdotetun sähköisesti valvotun lähestymiskiellon noudattamisen valvonnasta vastaisi poliisi. Tekninen valvonta kuuluisi kuitenkin Rikosseuraamuslaitos siten, että ympärivuorokautisesta sähköisestä valvonnasta vastaisi keskusvalvomo ja tukipartio asentaisi valvontalaitteet lähestymiskieltoon määrätyle ja kiellolla suojattavalle. Laitteiden asentamisen yhteydessä tukipartio myös opastaisi laitteiden käytöstä. Tukipartio huolehtisi myös laitteiden pois ottamisesta valvonnan päättyessä.

Näin ollen siis Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet huolehtisivat laitteiden käytön opastamisesta ja ohjeistamisesta. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehillä on myös ensikäden tieto ja ymmärrys mahdollisista velvollisuuksien rikkomisista. Tärkeää onkin, että mahdollista velvollisuuksien rikkomista tarkasteltaessa asiassa hyödynnetään etenkin keskusvalvomon asiassa tekemää analyysiä sekä kuullaan tarvittaessa myös Rikosseuraamuslaitoksen muita virkamiehiä ja selvitetään heidän näkemystään asiassa.

11. Ehdotuksen vaikutukset

Tekninen valvonta muodostaa keskusvalvomolle ympärivuorokautisen monitoroinnin ja yhteydenpitotehtävien kanssa tehtäväkokonaisuuden, jonka huomioiminen resurssien riittävyden kannalta on olennaista. Tukipartioiden rooli ja vastuu valvontalaitteiden asennuksessa ja käytön opastuksessa sekä laitteiden pois ottamisessa on myös merkittävä. On tärkeää huomioida Rikosseuraamuslaitoksen resurssien riittävyys uuden tehtävän säätämisen myötä. Mietinnössä esitetyt uudistukset tulevat todennäköisesti ainakin jossain määrin lisäämään sekä lähestymiskieltojen määrää, että lähestymiskiellon rikkomisesta tuomittuja rangaistuksia. Tältäkin osin mahdollisesti kasvavat kustannukset tulee huomioida Rikosseuraamuslaitoksen osalta.

12. Muuta

Rikosseuraamuslaitos toteaa, että asiassa lienee tarpeellista tarkastella myös henkilötietojen käsittelyyn liittyviä säännöksiä. Sähköisen valvonnan teknisen toteuttamisen kannalta Rikosseuraamuslaitoksen on tarpeellista käsitellä myös lähestymiskiellolla suojattavan henkilötietoja.

Lokasaari Heidi
Rikosseuraamuslaitos